

GAR ALPEROVITZ:

UUSI TALOUS YHDYSVALLOISSA

Demokraattisempi talous ei ole vain korkealentoista teoriaa. Menestyviä demokraattisia yrityksiä ja osuuskuntia on runsaasti, ja pelkästään Yhdysvalloissa osuuskunnat tuottavat vuosittain miljardien dollareiden arvosta tuotteita ja palveluja²⁶.

Yhdysvalloissa kiinnostus uusiin talouskokeiluihin ja aktivismiin on lisääntynyt vuoden 2008 taluskriisin jälkeen. Monien amerikkalaisten usko pitkään toivotettuun unelmaan rapistui. Itsekkyys ja ahneus eivät koituneetkaan koko kansan hyödyksi, kuten vuosikymmeniä lupailtiin. Nuorten tulevaisuudennäkymät ovat heikommät kuin moneen sukupolveen.

Ruohonjuuritason vaikuttamisella on Amerikassa pitkät perinteet. Kulttuuri näkyy jopa edellisen presidentin imagossa. Barack Obamasta on tapana todeta, että ennen

26. U.S. Department of Agriculture: "Food and Agriculture Co-op Income Again Sets Record in 2015, USDA Data Show". 4.10.2016. www.usda.gov/media/press-releases/2016/10/04/food-and-agriculture-co-op-income-again-sets-record-2015-usda-data

poliitikon uraa hän oli Chicagossa ”community organizer”. Suomessa paikallisaktivistiksi nimittäminen tuskin lisäisi presidentillisyyttä.

Gar Alperovitz on ollut aktivistina, ekonomistina ja valtiotieteilijänä mukana rakentamassa uuden talouden kokeiluja alusta asti, ja suuren yleisön keskuudessa hänet tunnetaan New Economy -liikkeen asiantuntijana.

Akatemiassa Alperovitz on tunnettu ydinasediplo-matiaa käsittelevistä teoksistaan. Hän on myös yksi Harvardin yliopiston politiikkainstituutin ensimmäisistä jäsenistä ja työskennellyt johtavana lakiasiantuntijana Yhdysvaltain senaatissa sekä erityisasiantuntijana maan ulkoministeriössä.

UUTTA TALOUTTA KÄYTÄNNÖSSÄ

Haastattelemme Gar Alperovitzia hänen kotonaan Washington D.C:ssä. Yhdysvaltain liittovaltion pääkaupunki on erillinen hallinnollinen keskus, joka on yli kahden vuosisadan ajan ollut amerikkalaisen julkisen ja yksityisen vallan keskittymä. Washingtonin noin 650 000 asukkaasta kaksi kolmasosaa työskentelee joko hallinnossa tai elinkeinoelämän asianajajina ja lobbaajina. Alperovitzin aika kuluu tutkimustyössä sekä erilaisissa uuden talouden edistämiseen keskittyvissä ajatushautomoissa ja yrityksissä.

Alperovitz on *uuden talouden* (the new economy) puolestapuhuja. Sanaparilla kuvataan monenlaisia Yhdys-

valloissa tehtyjä ratkaisuja, joilla sivuutetaan perinteistä kapitalismia ja kirjoitetaan talouden pelisääntöjä uusiksi. Lukuisat yritykset ovat siirtyneet esimerkiksi työntekijä-omistukseen tai siihen, että työntekijät johtavat itse yritystä ilman ulkopuolelta tuotua johtoa.

”New Jersey’n osavaltiossa Newarkissa on esimerkiksi voittoa tavoittelematon rakennus- ja kiinteistöhuoltoyritys, joka työllistää kaksituhatta ihmistä. Se omistaa paikallisen tavaratalon ja asuinalueita sekä järjestää työntekijöidensä ja alueen asukkaiden terveydenhuollon. Liikevoitot palaute-taan yhteisössä tärkeinä pidettyihin investointeihin, kuten terveydenhuoltoon, työpaikkoihin ja kouluihin.”

”Glasgow’n kaupungissa Kentuckyn osavaltiossa on kunnallinen kaapeliverkko ja internet-liittymät. Asukkaat ovat erittäin tyytyväisiä palvelun tasoon ja hinnat ovat kaupallisia vaihtoehtoja halvemmat, koska palvelun ei tarvitse tehdä voittoa.”

”Alaskassa jokainen osavaltion asukas on oikeutettu osinkoihin yhteisestä rahastosta, joka sijoittaa öljyteol-lisuudesta saatuja voittoja alaskalaisten puolesta. Nämä rahastot ovat vuosittain tuottaneet yli tuhannen dolla-rin vuosittaisia osinkoja osavaltion asukkaille. Monille köyhille perheille tällainen osinko on äärettömän arvo-kas, kun viisihenkinen perhe voi parhaimmillaan saada jo kymmentätuhatta dollaria lähentelevän osingon.”

Monet Alperovitzin esimerkit muistuttavat suomalaisia yhteiskunnallisia yrityksiä ja osuuskuntia. Myös kan-sallisten rahastojen käytöllä väestön hyväksi on Suomessa

pitkät perinteet, vaikka Alaskan kaltaista suoraa osinkoa ei olekaan ollut käytössä. Mutta esimerkiksi lapsilisät, eläkkeet ja julkinen terveydenhuolto on rahoitettu verovarojen lisäksi kansallisten rahastojen avulla.

”Monet ratkaisuisista ympäri maata ovat olleet reaktioita synkkään taloustilanteeseen. Yhdysvaltalainen suuryritysvetoinen kapitalismi on joutunut vaikeuksiin, ja kansalaiset ovat kokeneet sen nahoissaan. Kurjuus ja epävarmuus ovat lisääntyneet ympäri maata monissa paikoissa, jotka olivat ennen vauraita ja vakaita asuinalueita. Globalisaation vaikutukset ovat olleet käsinkosketeltavia: työttömyyttä, rapautunutta infrastruktuuria ja nuorisoa ilman tulevaisuudennäkymiä.”

Suomessa pankkien pääekonomistit ovat suhtautuneet Yhdysvaltojen kriisiin jälkeiseen talouskehitykseen positiivisesti. Alperovitz muistuttaa, että pelkän talouskasvun tuottaminen antaa harhaanjohtavan kuvan keskiluokan ja matalapalkkaisten tilanteesta. Monet ovat pudonneet kokonaan työvoiman ulkopuolelle, joten he eivät näy maan työttömyystilastoissa. Yhdysvalloissa on lukuisia Suomen kokoisia alueita, jotka keskushallinto ja suuryritykset ovat jättäneet oman onnensa nojaan.

”En tiedä onko teillä Suomessa tätä ilmiötä, mutta Yhdysvalloissa on kokonaisia hylättyjä kaupunkeja. Esimerkiksi Detroit, joka oli miljoonan asukkaan kaupunki. Asukkaat menettivät työpaikkansa ja kaupungit ikään kuin katoavat kartalta. Sairaalat, tieverkostot, koulut, kaikki on hylätty. Markkinavoimat kuljettavat työpaikat

muualle, ja ihmiset joutuvat muuttamaan niiden perässä. Tämä tuottaa valtavia kustannuksia, ja erityisesti ekologinen hinta on merkittävä.”

”Yhdysvaltain keskushallinto ei ole kyennyt ratkaisemaan näiden kärsivien yhteisöjen ongelmia, joten jotain on täytyntä tehdä. Jos ei innovoida ja pyritä rakentamaan uutta, tilanne vain pahenee.”

Kansalaiset ovat voineet omalla toiminnallaan valaata uskoa tulevaisuuteen, mitä Alperovitz pitää erityisen tärkeänä. Tämä on mahdollistanut myös ideoinnin, joka vie kokeiluja pidemmälle.

”Yhdysvalloissa uudistukset voi jakaa kahteen eri tasoon. Ensinnäkin monet projektit ovat hyvin käytännönläheisiä. Samanaikaisesti on toinen taso, joka on ideoiden taso. Uusia ideoita nostetaan esiin jatkuvasti, mahdollisuudet ovat kasvaneet räjähdysmäisesti, kun aiemmin uskottiin, ettei vaihtoehtoja ole olemassa. Aktivismi on lisääntynyt merkittävästi. Pohja on valettu. Liikehdintä ei ole vielä suuren kansanliikkeen tasolla, mutta edellytykset alkavat olla kohdillaan.”

Alperovitz on nähnyt uransa aikana merkittävän määrän epäonnistuneita kokeiluja ja kansanliikkeitä. Tarvitaan malttia.

”Teoriat ja uudet ajatukset ovat tärkeitä juuri nyt, ja uskon että ihmiset ovat vastaanottavaisempia niitä kohtaan. On selvää, että vanhat keinot ovat monin osin epäonnistuneet. Valtio ei näytä pystyvän ratkaisemaan lopullisesti syviä ongelmiamme, vaikka sillä onkin saatu

aikaan huomattavia saavutuksia Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa.”

”Nyt joudutaan kuitenkin pohtimaan tarkasti, miten tulisi edetä. Tähänastinen kokeilujen käytännönläheisyys on ollut positiivista. Ihmiset ovat keskittyneet entistä enemmän siihen, miten suinkin voitaisiin parantaa omaa ja yhteisön elämänlaatua sen sijaan, että mietittäisiin perinteisemmin, onko tämä nyt oikeistolaista vai vasemmistolaista politiikkaa.”

Alperovitz välttää puhumasta Yhdysvaltain uudesta taloudesta perinteisin poliittisin termein. Onko hänen kuvailemasa uuden talouden liikehdintä vasemmistolaista vai oikeistolaista?

”Paikallisyhteisöissä on toteutettu radikaaleja ideoita, esimerkiksi työntekijät ovat omistaneet keskenään yrityksen, toisin sanoen tuotantovälineet. Toteutusta on kuitenkin sanellut käytäntö, eli tehdään yksinkertaisesti sitä mikä toimii. Tärkeä ero on siinä, että yritykset ovat työntekijöiden omia, eivät valtion.”

”Hankkeissa on mukana myös itseään oikeistokonservatiiveiksi nimittäviä asukkaita, koska he uskovat yksilön ahkeruuteen. He näkevät ahkeria kanssaihmiisiä, toimivan paikallisen struktuurin ja väylän osallistua yhteisön arkeen.”

Uusi talous välttää perinteistä jakoa keräämällä kannatusta sekä vasemmistosta että oikeistosta. Suuryritysten ja kovan kapitalismin kritisoiminen ovat vasemmistolaisia teemoja, ja keskushallinnon kritiikki sekä yritystoimin-

nan ihailu sopivat useille oikeistolaisille. ”Monet suosivat käytännön tuloksia korkealentoisen teoretisoinnin sijaan – tekemiseen kannattaa keskittyä”, Alperovitz tiivistää.

CLEVELANDIN MALLI

Cleveland on kaupunki Yhdysvaltojen perinteisellä teollisuusalueella, jota kutsutaan ruostevevyöhykkeeksi. Alue on kokenut kovia 1970-luvun laman ja autoteollisuuden kriisin seurauksena. Köyhyys ja työttömyys näkyvät joka kadunkulmassa, eikä niiden lievittämiseksi ole ollut juuri tarjolla julkisia tukia tai turvaverkkoja.

Vuoden 2008 finanssikriisin aiheuttama reaalityöväkän romahdus pakotti nopeisiin ratkaisuihin. Yhdysvalloille tyypilliset talousreseptit, kuten veroalennukset suuryrityksille ja rikkaille, olivat vain pahentaneet tilannetta. Pääoma pakeni jälleen köyhästä kaupungista ja sen mukana valtava määrä työpaikkoja.

”Yksi kiinnostava tapaus on Clevelandissa sijaitseva Evergreen. Se on hyvin köyhä, noin 40 000 asukkaan asuinalue. Keskimääräinen tulotaso on erittäin alhainen, alle 20 000 dollaria vuodessa. Työttömyysaste on noin 40 prosenttia. Kyseessä on traumatisoitunut yhteisö.”

Tällaisilla tuloilla ei voi hankkia kunnon vakuutuksia tai terveydenhuoltoa. Lasten päivähoito ja koulunkäynti maksavat maltaita.

Evergreeniläiset reagoivat talousromahdukseen nopeasti. Vuonna 2009 perustettiin samanniminen osuuskunta,

joka aloitti toimintansa ekologisesti kestäväällä, teollisen mittakaavan pesulalla.

”Yritys aloitti viidenkymmenen hengen vahvuisena, ja heistä valtaosa oli paikallisia asukkaita. Joillain oli rikostaustaa, jotkut olivat olleet pitkään vailla työtä.”

”Nykyisin Evergreen-yhtymä sisältää teollisen pesulan lisäksi aurinkopaneelien asennusyrityksen ja kasvihuoneyrityksen. Yritys on voittoa tavoittelematon. Se yhdistää lukuisia osuuskuntia, jotka voivat jakaa keskenään resursseja ja auttaa markkinoinnissa, hankinnoissa ja julkisten kilpailutusten voittamisessa.”

”Evergreenissä eli Clevelandin mallissa lähtökohtana ei ole ainoastaan parantaa työntekijöiden asemaa ja taloudellista turvaa. He rakentavat yhteisöä. Evergreenin osuuskunnassa erityistä on juuri yhteys alueeseen ja sen asukkaisiin. Osa voitoista menee suoraan yhteisöä auttaaviin investointeihin ja osa ohjataan uusien osuuskuntien perustamiseen.”

Yhdysvalloissa osuustoiminta on mielletty kahviloiden ja kirjakauppojen pieneksi liiketoiminnaksi. Alperovitzille Evergreenissä on tärkeää juuri sen mittakaava. Vuonna 2009 perustettu osuuskunta on kasvattanut liikevaihtoaan jo yli kuuteen miljoonaan dollariin²⁷.

”Evergreenin osuuskuntaan kuuluva Green City Growers on suurin kaupunkialueella sijaitseva kasvihuone

27. James E. Causey: "In Cleveland, co-op model finds hope in employers rooted in the city". *Milwaukee Journal Sentinel*. 27.4.2017.

Yhdysvalloissa, ja se tuottaa kolme miljoonaa lehtisalaattia vuodessa. Evergreenin ekologisesti kestävä pesulapalvelu on alueen suurimpia toimijoita alallaan ja tuottaa kolmannuksen osavaltion pesulapalveluista. Nämä ovat merkittäviä, teollisen mittakaavan toimijoita.”

Osuuskunnilla on usein vaikeuksia hankkia rahoitusta toiminnalleen. Evergreen pyrki heti alkuun voittamaan kilpailutuksen joltain suurelta yksiköltä.

”He ymmärsivät, että sairaalat ja yliopistot ovat suuria hankkijoita. Cleveland Clinic, Case Western Reserve -yliopisto ja yliopistollinen keskussairaala ostavat vuosittain kolmella miljardilla dollarilla tuotteita ja palveluja. Evergreen sai hoidettavakseen näiden tahojen pesulapalvelut.”

Evergreenin kaltaiset osuuskunnat pyrkivät luomaan uutta, mutta niiden käyntiin saaminen on vaikeaa. Yritys perustetaan nykyisen lainsäädännön puitteissa ja rahoitus on kerättävä joko yksityiseltä tai julkiselta sektorilta. Käytännössä se rahoitetaan itse, saadaan julkista starttirahaa tai haetaan lainaa pankista. Pankit tarvitsevat takeita liiketoiminnan jatkuvuudesta, ja koska osuuskuntiin suhtaudutaan rahoitusosalalla muita yritysmuotoja epäilevämmiin, on todisteltava tavallista enemmän. Tässä julkisen puolen hankinnat astuvat kuvaan: jos yrityksellä on jo sopimus, pankkilainan saa helposti.

Suuryritykset voittavat usein julkisen puolen kilpailutukset. Raamit laaditaan sellaisiksi, ettei pienemmillä yrityksillä ole edes mahdollisuutta osallistua kilpailuun. Alperovitz rohkaisee aktivoitumaan.

”Voit ottaa selvää kuntasi hankinnoista ja lobata poliitikkoja ja virkamiehiä käyttämään yhteisiä rahoja paikallisiin, demokraattisiin yrityksiin. Evergreenin kaltainen voittoa tavoittelematon yhtymä auttaa kokoamaan paikallisia pienempiä yrityksiä suuremmaksi kokonaisuudeksi, jonka on helpompi menestyä kilpailutuksissa.”

Mittakaavaedut auttavat myös muin tavoin. Vakituisen palkkatyön lisäksi Evergreen kykenee tarjoamaan työntekijä-omistajilleen edullisia rahoituspalveluja, mikä mahdollistaa matalakorkoisen asuntolainan ottamisen. Yhdysvalloissa alkunsa saaneen talouskriisin pääsyyinä oli asuntokupla, jonka puhkeaminen hävitti ennennäkemättömän määrän asuntoihin sidottua omaisuutta. Kriisin traumaattiset kokemukset eivät kuitenkaan ole vähentäneet amerikkalaisten intoa omistusasumiseen.

”Asumishankkeet ovat jo muuttaneet ajattelua. Aletaan ymmärtää paremmin, miten tärkeä rooli julkisella rahalla ja lainsäädännöllä on yhteisöjen elinvoimaisuudelle ja jatkuvuudelle. Ongelmalliset yksityiset lainat tulisi nyt saada kuriin ja luoda uusia yhteisrahoituksen muotoja asukkaille. Kokeilut tällä saralla ovat entistä tärkeämpiä tulevina vuosikymmeninä.”

Alperovitzin mielestä Yhdysvalloissa vaurautta on ajateltava uudella tavalla. Yhdysvalloissa kansalaisten välisiä tulonsiirtoja on vähän verrattuna Suomeen ja niitä kohdennetaan vähemmän köyhille. Vaurauden demokratisointi ei kuitenkaan tarkoita yksinkertaisesti verotusta ja tulonsiirtoja.

”Vaurauden demokratisointi voi tapahtua monella tavalla. Kyseessä voi olla osuuskunta, yleishyödyllinen säätiö, kunta tai työntekijöiden omistama yritys. Ajattelu vauraudesta on pysynyt samana pitkään. Tehdään rahaa ja sitten verotetaan. Uuden talouden kokeiluilla murretaan tätä perinteistä ajattelua. Ne näyttävät, miten vaurautta luodaan yhdessä.”

Usein unohtuukin, että monet saavutuksista ovat yksilöiden sijaan yhteisiä tai aiempien sukupolvien ansiota.

”Nykyään tuotetaan kaksikymmentäkertainen määrä verrattuna sadan vuoden takaiseen. Nykyinen työntekijä ei ole kaksikymmentä kertaa voimakkaampi tai nopeampi. Työn tuottavuus on kiinni aiemmasta kehityksestä. Ideoita lainataan muilta jatkuvasti, niin ihminen oppii ja kehittyy. Tieteen edistysaskeleet ovat satojen vuosien yhtäjaksoisen tutkimisen tulosta. Siksi yksittäinen työntekijä voi saada nykyään muutamassa päivässä valmiiksi projektin, johon aiemmin olisi mennyt viikkoja.”

Paikallisuutta painottavalla yhteisöllisyydellä on Yhdysvalloissa pitkä historia. Suomestakin löytyy samanlaista perinnettä: talkoot. Jo keskiajalla vilja-aittoja suojeltiin ja ylläpidettiin koko kylän voimin. Sotien jälkeisten vuosikymmenten muuttoaallon seurauksena agraariyhteiskunnan perinteet ja yhteisöt kuitenkin murtuivat. Suomi kaupungistui nopeasti, muutamassa vuosikymmenessä, ja aiemmat yhteisöllisyyden siteet repeytyivät.

Yhteiskunnan murroksesta oltiin tietoisia. Mallia otettiin Ruotsin kansankodista. Kirjastot, siirtolapuutarhat ja virkistystoimintaan tarkoitetut saaret ovat kaikki osa samaa projektia. Solidaarisen palkkapolitiikan avulla myös matalapalkka-aloilla pystyi vaurastumaan. Julkisen työeläkejärjestelmän avulla haluttiin varmistaa, että kaikilla olisi mahdollisuus arvokkaaseen vanhuuteen.

Yhteisöllinen ajattelu sai paljon aikaan Suomessa ja Ruotsissa. Hyvinvointivaltion tärkeimpänä yhteisönä on kansakunta, kun taas Yhdysvalloissa identiteetti on painottunut paikallisemmin. Liittovaltio on hallintoa, armeijaa ja olympialaisia varten, mutta paikkakunta määrittää identiteetin.

Alperovitzin teesit paikallisyhteisön arvosta ovat ristiriidassa työmarkkinoilla tapahtuvan muutoksen kanssa. Työn perässä muuttamista pidetään itsestäänselvyytenä, sillä ekonomistien mielestä työmarkkinat ovat väistämättä siirtymässä lyhyempien työsuhteiden suuntaan. Uuden talouden yritykset ovat kuitenkin osoittaneet, että työllisyyttä, taloudellista turvaa ja lähipalveluja voidaan tukea synkässäkin taloustilanteessa.

UUDEN TALOUDEN HAASTEET

Työtä ja vaurautta ei kuitenkaan demokratisoida sormia napsauttamalla.

”Todellista osallisuutta ja demokratiaa on vaikea saavuttaa. Monet mainitsemistani kokeiluista on toteutettu

köyhissä yhteisöissä. Projekteissa on ollut mukana paljon ihmisiä, joita on kohdeltu erittäin huonosti ja koulutustaso on alhaista.”

Jos on katto lähdössä pään päältä eivätkä rahat riitä ruokaan, ylevät tavoitteet ovat toissijaisia. Jotta demokratia saadaan vietyä eteenpäin, vaurauden on jakauduttava laajemmalle.

”Demokratiaa painottavia kokeiluja näkee enemmän keskiluokkaisissa ja ylemmän keskiluokan osuuskunnissa. Köyhillä alueilla tärkeintä on saada ensin tuloja. Massatyöttömyyden ja olemattomien turvaverkkojen keskellä ei demokratian retoriikalla päästä pitkälle.”

”Kun kokeilut tuovat arkeen parannusta ja ihmisillä on jotain konkreettista tehtävää, kiinnostus uutta taloutta kohtaan kasvaa. Uusien ratkaisujen on vastattava myös ihmisten tarpeeseen osallistua demokraattisesti.”

”Ei ole yllätys, että nämä ratkaisut ovat usein olleet osuuskuntia, paikallista demokratiaa ja yhteisöllistä huolenpitoa.”

Alperovitzille köyhyyden poistaminen on tärkeimpiä uuden talouden tavoitteita, mutta samalla on purettava työelämän hierarkioita. Helposti käy niin, että korkeakoulutetut ja hyvin toimeentulevat ottavat itselleen kiinnostavimmat työtehtävät, ja pienituloiset jäävät tekemään suorittavan tason töitä. Tällaisessa tilanteessa demokratia tuskin kukoistaa työpaikalla, vaikka jokaisella olisikin käytettävissään yksi ääni. Demokratia rapistuu nopeasti, jos se nähdään vain jonain valmiina toimintatapana, kuten

äänestämisenä, jota rituaalisesti toistetaan. On ymmärrettävä, miksi ylipäätään äänestetään.

Suurimmat haasteet ovat suuryritykset ja markkina-talouden kannustimet. Noam Chomsky on huomauttanut, että osuustoiminnalla on vastassaan erittäin voimakkaat vastustajat²⁸. Suuryrityksillä on käytössään lobbausverkostot, valmiit yhteydet lainsäätäjiin ja asiantuntijoihin sekä huomattavasti enemmän resursseja. Jos uuden talouden kokeiluja – kuten mitä tahansa merkittäviä uudistuksia – halutaan levittää, on alusta asti pohdittava, miten niitä voidaan suojella vakiintuneen vallan hyökkäyksiltä.

Toinen Chomskyn esittämä huomio liittyy markkina-talouden rakenteisiin. Markkinat ohjaavat yksilöitä ja yrityksiä tiettyyn suuntaan – usein haitallisiin valintoihin. Niin kauan kuin tuotanto tapahtuu liikevoiton ehdoilla eikä siitä saatavaa hyötyä varten, todellista vapautta ja demokratiaa on vaikea saavuttaa. Chomsky antaa esimerkin espanjalaisesta Mondragonin osuuskunnasta, jonka liikevaihto on 12 miljardia euroa²⁹.

”Mondragon on työntekijöidensä omistama. Yrityksessä ei ole kuitenkaan demokraattinen päätöksentekomalli,

28. Laura Flanders: ”Talking with Chomsky”. *Counterpunch*. 30.4.2012. www.counterpunch.org/2012/04/30/talking-with-chomsky/

29. Mondragon Corporation: *Annual Report*. 2016. www.mondragon-corporation.com/wp-content/themes/mondragon/docs/eng/annual-report-2016.pdf?utm_source=Informe%20Anual-eng&utm_medium=pdf&utm_content=Enlace%20WEB&utm_campaign=Informe%20Anual_eng_pdf%202016

vaikka johtoon nostetaankin usein työntekijöitä yrityksen sisältä. Johtamismalli on perinteisen hierarkkinen.”

”Koska Mondragon on suuryritys markkinataloudessa, he riistävät työntekijöitä Etelä-Amerikassa ja tekevät monia yhteiskunnalle haitallisia asioita. Heillä ei ole muuta vaihtoehtoa. Yritys on osa järjestelmää, jossa on tehtävä liikevoittoa selvittääkseen. Se on pakotettu jättämään negatiiviset ulkoisvaikutukset – eli vaikutukset muihin – huomiotta.”

Clevelandin mallin levittäminen ei yksinään riitä korjaamaan yhteiskuntaa repiviä moninaisia ongelmia. Työn ja yritysten menestyksenkäs demokratisointi paikallistasolla on kuitenkin korvaamaton osa suurempaa muutosliikettä kohti vapaampaa ja ekologisempaa taloutta. Alperovitz on samaa mieltä Chomskyn esiin nostamista ongelmista.

”Markkinatalous aiheuttaa huomattavia ongelmia Evergreenin kaltaisille yrityksille. Clevelandissakin on suuryrityksiä, jotka polkevat palkkoja, tekevät huonoa jälkeä ja lobbaavat vahvempia ympäristöstandardeja vastaan. Ne pystyvät painamaan hintansa alas ja pyörittämään toimintaansa tappiollisesti kahmiakseen itselleen määräävän markkina-aseman. Näin suuryritykset voivat halutessaan tuhota uuden talouden hankkeita. Kilpailu vapailla markkinoilla johtaa helposti tähän.”

”Ongelma on siinä, että vapaat markkinat eivät arvioi kustannuksia kokonaisvaltaisesti. Kun ihmiset menettävät kotinsa ja joutuvat tukien piiriin, siitä aiheutuu kustannuksia. Kaupungin peruspalveluiden taso heikkenee ja

verokertymä alkaa pienentyä. Pienyritykset kärsivät asiakkaiden kadotessa. Kokonaiskustannukset ovat hyvin harvoin mukana markkinahinnoissa. Yhdysvalloissa ei ole vielä herätty kunnolla siihen, että osavaltioissa voitaisiin ottaa tämä kaikki paremmin huomioon. Jos osuuskuntien tuottama hyöty nähtäisiin kokonaisvaltaisemmin, saisivat ne myös paremmin tukea ja kasvumahdollisuuksia. Tällaiset hyöty- ja kustannuslaskelmat on markkinoilla tehtävä aina erikseen, sillä markkinahinnat jättävät niin paljon hyödyllisiä asioita huomiotta.”

”Kokonaisten asuinalueiden autioituessa ihmetellään pian mitä tyhjillä sairaaloilla, moottoriteilla, kouluilla ja muilla pitäisi tehdä. Samaan aikaan toisella paikkakunnalla rakennetaan uusia palveluja asukkaiden siirtyttyä sinne töiden perässä. Tämä tulee erittäin kalliiksi, sekä suoraan rahallisesti että myös ekologisesti. Ilman pysyvyyttä kestävien joukkoliikennetkaisu- ja päästölaskelmien ja kaavoitusratkaisujen tekeminen on erittäin vaikeaa. Osuuskunnat ja demokraattiset työpaikat ovat huomattavan tehokkaita, jos niiden hyödyt sisällytetään hintoihin.”

Alperovitzin mielestä julkinen sektori on tärkeässä osassa talouden demokratisoinnissa. Nykyisin yritykset saavat paljon vetoapua julkisista varoista. Yritysneuvonnat, starttirahat ja yritystuet pitäisi kuitenkin miettiä uusiksi.

”Nykyiset pk-yritysten avut voisi hyvinkin kohdistaa demokraattisille vaihtoehdoille. Mitä paremmin tässä

onnistutaan, sitä helpompi uusia yrityksiä on perustaa ja saada niille alkurahoitusta.”

”Suurten ikäluokkien eläköityminen on myös mahdollisuus. Yritysten sukupolvenvaihdokset ovat usein hankalia, ja valtava määrä pieniä ja keskisuuria yrityksiä on epävarmassa siirtymätilanteessa. Ilman jatkosuunnitelmia monet näistä yrityksistä saatetaan myydä ulkopuolisille rahoittajille tai ne lakkautetaan kokonaan. Työntekijäomistus on varteenotettava vaihtoehto näissä tilanteissa.”

Työntekijäomistus on Alperovitzille tapa parantaa työntekijöiden vaikutusvaltaa maassa, jossa ammattiyhdistysliike on länsimaiden heikoin.

”Historiallisesti katsottuna ammattiyhdistykset ovat olleet demokraattisen talouspolitiikan edelläkävijöitä. Työntekijöiden järjestäytymistä on vaikeutettu monin poliittisin päätöksin toisen maailmansodan jälkeen, ja nykyisin vain noin 11 prosenttia työvoimasta kuuluu liittoihin.”

”Jos demokraattinen talousajattelu halutaan jälleen nousuun, on rakennettava uusi ja vahva institutionaalinen perusta. Demokraattiset yritykset ja asukkaiden rahastot ovat ensi askeleita hajautetun, demokraattisen talouden luomisessa.”

Monet Alperovitzin mainitsemista uuden talouden kokeiluista ovat Suomessa arkipäivää. Osuustoiminta on suosittua, työntekijöiden järjestäytymisaste on korkea ja julkisia palveluja on runsaasti. Syrjäytymisvaarassa oleville nuorille järjestetään oppisopimuskoulutuksia.

Köyhempien asuinalueiden koulut saavat lisäresursseja ja asumismenoihin saa tukea, jos rahat eivät riitä. Suomesta kuitenkin puuttuu paljon Alperovitzin kuvaamaa omaehtoisuutta. Tuki on etäistä ja byrokraattista. Heikossa asemassa olevia kontrolloidaan ja pompotellaan luukulta toiselle.

Suomalaista politiikkaa ja taloutta on kehitettävä suuntaan, jossa kansalaiset ovat toimijoita – eivät vain virkamiesten toiminnan kohteita. Pelkkä rahan siirtely paikasta toiseen ei auta. Tarvitaan mahdollisuuksia vaikuttaa osana omaa yhteisöään. Tässä Alperovitzin tarjoamat yhdysvaltalaiset esimerkit ovat hyödyllisiä.